

Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi

www.turib.org

Türkiye ve Dünyadaki “Hüzün Turizmi” Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi*

Zehra BULUT** Nilgün DEMİREL İLİ^b

^a Bağımsız Araştırmacı, E- posta: zhrblt@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8979-4390

^b İğdır Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, İğdır, Türkiye, E-posta: nilgundemirel90@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2407-9932

Öz

Hüzün turizmi son yıllarda Türkiye’de popüler bir konu haline gelirken, İngilizce karşılığı “dark tourism” olarak dünya literatüründe yer almaktadır. Çalışmada temel olarak, Türkiye’de hüzün turizmi konusu ile ilgili ve uluslararası yazında ise hüzün turizmi konusu ile ilgili yayımlanan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla belirlenen çalışmaların belirli parametreler doğrultusunda mevcut özellikleri belirlenerek, değerlendirilmesi gereken konular ortaya konulmaya çalışılmıştır. Genel olarak hüzün turizmi (dark turizm) ile ilgili yapılmış çalışmaların ayrı parametrelere göre özet bir görünümünü ortaya koyabilmek için, Türkiye’de 2011-2021 yıllarında ve uluslararası yazında 1996-2022 yılları arasında yayımlanan çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemine göre incelenmiştir. Yerli çalışmalar kapsamında; Sobiad, Tr Dizin, Researchgate ve Google Akademikte yayımlanan dergilerde “hüzün turizmi” yazıldığında ulaşılan 36 makale değerlendirilmiştir. Uluslararası yazın boyutunda ise, Scopus veri tabanında “dark tourism” yazılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan 271 araştırma konuya ilişkin yapılan çalışmalar kapsamında değerlendirilmiştir. Türkiye’de “hüzün turizmi” konusunda yapılan 36 makaleye ilişkin sonuçlar “yazar ve yayın yılı, yayın adı, yayımlandığı dergi ve anahtar kelimeler” başlıkları altında incelenmiştir. Uluslararası literatürde “dark tourism” konusunda yapılan çalışmalarda ise, “yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ülkeler, yayın türü, anahtar kelimeler ve kaynaklar” incelenerek değerlendirilmiştir. Hüzün turizmi konusuna ilişkin çalışmalarda “en fazla iş birliği yapan yazarlar, ülkeler, kurumlar ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler” parametrelerine göre tablo haline getirilerek değerlendirilmiştir. Scopus veri tabanından elde edilen bibliyografik veriler VOSviewer bibliyografik analiz programına aktarılarak “ortak yazarlık” (Co-Authorship) ve “birlikte bulunma” (Co-occurrence) analizleri yapılmıştır. Analizlerde, VOSviewer programında her bir parametreye karşılık gelen, bağlantı gücü yüksek kavramlar üzerine haritalandırma yapılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen bulgulardan ulaşılan en önemli sonuç, Türkiye’deki hüzün turizmi çalışmalarının dünyadaki çalışmalara kıyasla daha geç dönemlerde çalışılmaya başlanmış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Hüzün Turizmi, Bibliyometrik Analiz, Scopus, VOSviewer.

Jel kodu: Z3

Bibliometric Analysis of “Dark Tourism” Studies in Turkey and the World

Abstract

While the “hüzün turizmi” has become a popular topic in Turkey in recent years, it takes place in the world literature as “dark tourism” in English. The main purpose of the study is to examine the studies on the subject of dark tourism in Turkey and published in the international literature on the subject of dark tourism according to the bibliometric analysis method. For this purpose, the current features of the studies determined in line with certain parameters were determined, and the issues that needed to be evaluated were tried to be revealed. In order to present a summary view of the studies on dark tourism in Turkey and in the world, the studies published between 2011-2021 in Turkey and between 1996-2022 in the international literature were examined according to the bibliometric analysis method. With electronic databases within the scope of domestic studies; 36 articles reached when “hüzün turizmi” was written in journals published in Sobiad, Tr Index, Researchgate and Google Scholar were evaluated. In terms of international literature, 271 researches reached as a result of the search carried out by writing “dark tourism” in the Scopus database were evaluated within the scope of studies on the subject. The results of 36 studies on “hüzün turizmi” in Turkey were examined under the headings of “author and publication year, name of the study, journal in which it was published, and keywords”. In the studies on “dark tourism” in the international literature, “publication year, authors, subject areas, institutions, countries, publication type, keywords and sources” were evaluated. In studies on dark tourism, “the most collaborating authors, countries, institutions and the most used keywords” were summarized with the help of a table and presented as visual perception maps through the program called VOSviewer (version 1.6.9), which is used for the visualization of bibliometric analysis. The most important conclusion reached from the findings obtained as a result of the analyzes carried out is that the dark tourism studies in Turkey started to be studied later than the studies in the world.

Keywords: Dark Tourism, Bibliometric Analysis, Scopus, VOSviewer.

Jel Code: Z3

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 10.01.2022

Birinci Düzeltme : 15.01.2022

Kabul : 23.01.2022

Makale Türü : Bibliyografi Makalesi

Bulut, Z., & İli Demirel, N. (2022). Türkiye ve Dünyadaki “Hüzün Turizmi” Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(1), 67-88

* Not: Bu araştırma etik kurul karar gerektirmeyen araştırmalar arasında yer almaktadır.

** Sorumlu yazar e-posta: Z. Bulut (zhrblt@gmail.com)

1. Giriş

Ekonomik önemi ve dünya çapındaki uygulamaların çeşitliliği, turizme olan akademik ilgiyi artırmış ve böylece turizm alanında gerçekleştirilen çalışmalar daha çeşitli hale gelmiştir. Turizm alanında çalışmaların literatür taramasında, araştırmacıların turizmi çok boyutlu incelemeye yönelik artan bir eğilimin olduğu görülmüştür. Bu anlamda bibliyografyanın amacı, daha çok sosyal bilimler alanı çerçevesinde gerçekleştirilen turizm araştırmalarını geliştirme potansiyeline sahip çalışmaları çeşitli parametrelere göre bir araya getirmektir (Jafari, 1979). Akademik alanda yayımlanmış çalışmalardan elde edilen bu parametreler (konu, yıl, katkı sağlayan kurum, anahtar kelimeler, eserlerin yazar sayısı, atıflar, ortak atıflar vb.) analiz edilerek, bilimsel gelişime katkı sağlayacak birtakım bulgular elde edilmektedir (Temizkan vd., 2015).

Turizm alanında nicel analiz teknikleri kullanılarak bibliyometrik analiz yöntemi kullanımı hızla artış göstermektedir. İlgili alandaki basılı yayınların, belirlenen parametrelere göre özellikleri incelenerek ve çözümlenerek, bilimsel iletişimine ilişkin bibliyometrik veriler ortaya konulmaktadır (Temizkan vd., 2015). Bu doğrultuda, turizmin alternatif uygulama alanlarında gerçekleştirilecek bibliyometri çalışmaları ile araştırmacılara kapsamlı bir bakış açısı imkanı sunularak, alanın gelişimine katkıda bulunulabilir. Hüzün turizmi çalışmaları, dünyada ve Türkiye’de hızla artış gösteren potansiyeli ile önemli bir alternatif turizm faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Bu önemden hareketle gerçekleştirilen bu çalışmada, bibliyometrik veriler aracılığıyla hüzün turizmi literatürünün, Türkiye’de 2011-2021 yılları ve uluslararası yazında 1996-2022 yılları arasındaki zaman evrelerinde genel özelliklerinin ve yapısının evrilmesinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Hüzün turizmi ile ilgili çalışmaların tarih aralıkları, konu ile ilgili yayımlanmış ilk ve son tarihli çalışmalara göre belirlenmiştir.

Hüzün turizmi alanına yönelik yapılan akademik çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Alanla ilgili olarak geçmişten günümüze yapılmış olan çalışmaların profillerinin belirlenmesi, alanın geleceğine yönelik olarak yapılacak çalışmalara ışık tutacak ve alana yönelik çalışmaların zenginleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. Kavramsal/Kuramsal Çerçeve

Turizmin tarihsel gelişim süreci değerlendirildiğinde, ilk olarak Grand Tour ile başlayan eğitim ve kültür amaçlı turistik seyahatler, küreselleşme ve teknoloji ile paralel olarak değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren turizm, dünyanın en fazla büyüme gösteren endüstrilerinden birisi haline gelmiştir (Laws vd., 1999). Özellikle kalıplaşmış turizm faaliyetlerinin yerine alternatifler getirilerek, yeni turistik ürün potansiyelleri ortaya çıkarılmıştır. Alternatif turizm faaliyetleri arasında yer alan hüzün turizmi, turizm alanında yeni olmasına karşın oldukça ilgi gören bir faaliyet türü olarak önemli görülmektedir.

Kurnaz vd. (2013)’ne göre hüzün turizmi, “savaş alanları, hapishaneler, soykırım alanları, doğal felaketlerin yaşandığı bölgeler gibi turistlerde acı, keder ve ölüm duygularını yaşatan destinasyonlara yapılan ziyaretler” olarak tanımlanmaktadır. Hüzün turizmi, ölüm, acı, talihsizlik veya görünüşte ürkütücü olan (Fonseca vd., 2016) gerçek ve benzer şekilde düzenlenmiş ölüm ve afet bölgelerinin sunumunu ve ziyaretçiler tarafından tüketimini kapsayan fenomen (Lenon & Foley, 2001) olarak kabul edilmektedir. Daha spesifik bir şekilde tanımlandığında hüzün turizmi, “trajedilerin veya tarihsel olarak kayda değer ölümlerin meydana geldiği ve hayatımızı etkilemeye devam eden yerlere ziyaret” olarak kabul edilir (Tarlow, 2005). Tüm bu tanımlamalar özetle, geçmişte yaşanmış savaş, katliam, kaza vb. trajedik olaylardan kaynaklanan ve genel itibarıyla üzüntü ve keder veren olaylar hüzün turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Kement vd., 2016).

Hüzün turizmi alanındaki araştırmalar, bu turizm çeşidine elverişli destinasyonlara yönelik çeşitli bakış açıları kazandırmayı temel almaktadırlar. Turizmin hızla devam eden gelişimi ve yerel halk üzerindeki etkileri, turizm çalışmalarını çeşitli özel disiplinler perspektiflerinden motive etmiş ve bazen çalışmaları daha spesifik alanlara yönlendirmiştir (Laws vd., 1999).

Turizm alanında gerçekleştirilen konu ile ilgili araştırmalarda turistlerin ölüm, ıstırap, ürkütücü olarak nitelendirilen ve kara noktalar turizmi, thanaturizm (ölüm ile ilgili), morbid (ürkütücü, hastalıklı) turizm gibi kavramlar ile ilişkili yerlere seyahatlere artan ilgiyi tanımlamak, açıklamak ve kavramsallaştırmak için farklı terimler kullanılmıştır (Biran & Hyde, 2013). Hüzün turizmi, genel olarak keder turizmi veya ölüm turizmi olarak ifade edilmekle birlikte temelde "dark tourism" kavramı ile ilişkilendirilmektedir. "Dark tourism" kavramı ise, yabancı literatürde blackspots (Rojek, 1993), morbid (Blom, 2000), giref (Lewis, 2008), thana-tourism (Seaton, 1998) kavramları ile ifade edilmektedir. "Hüzün turizmi" kavramı, kapsam itibariyle tüm bahsi geçen kavramları içeren alternatif turizm şeklini ifade etmektedir (Alili, 2017).

Hüzün turizmi alanında, turistik cazibe merkezleri, ölüme ilgi ve korku arasındaki ilişkiyi anlatmak için "dark tourism" terimi ilk kez 1996 yılında Lennon ve Foley tarafından kullanılarak turizm literatürüne kazandırılmış (Dale & Robinson, 2011; Lennon, 2017) ve son yıllarda akademik dünyada büyük derecede ilgi gören konu haline gelmiştir (Smith, 2010).

3. Alanyazındaki Çalışmalar

Yapılan çalışmalardan veriler elde etmek ve bu verileri yorumlayabilmek için kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi, genellikle çalışmaların içeriğine veya atıf analizine dayalı olarak gerçekleştirilmektedir (Wallin 2005). Bu yöntemde önemli bir husus olan veri işleyişiyle ilgili olarak, bilgisayar destekli veri değerlendirme imkanlarından önemli derecede yararlanılmış ve böylece son yıllarda bu alandaki **çalışmaların** sayısında büyük bir artış olmuştur (Ellegaard & Wallin, 2015). Akademik **çalışmalara** ilişkin çeşitli parametrelerin değerlendirildiği bibliyometrik araştırmalarda, çalışmaların yayın profilleri ve belirli dönem aralıklarındaki yayın durumlarına ilişkin analizleri yapılarak, akademisyenler ve farklı disiplinler için alanda gerçekleştirilen çalışmaların **çerçevesi** ortaya konulmaktadır.

Turizmdeki bibliyometrik çalışmaları değerlendirmek, ortaya çıkan içerikleri tasvir etmek ve yeni teoriler geliştirebilmek amacıyla Koseoglu vd. (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, tanınırlığı yüksek konaklama ve turizm dergilerinden bibliyometrik analiz çalışma konulu 190 makale seçilmiş ve eleştirel olarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, belirlenen dergilerde yayınlanan bibliyometrik makalelerin 2008 yılından sonra önemli ölçüde arttığı tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucu olarak, özellikle turizm alanındaki ilişkisel bibliyometrik çalışmaların yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Garrigos-Simon vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen bibliyometrik ve **görselleştirme** analizi çalışmasında, turizmde sürdürülebilirlik araştırmalarına, özellikle gelir ve istihdamla ilgili turizmde sürdürülebilirlik araştırmalarına bibliyometrik bir bakış ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, alan ile ilişkili çalışmalar Web of Science (WoS) Core Collection veri tabanından erişilen 2279 kaynak analiz edilmiş ve verilerin grafik olarak haritalanmasında benzerliklerin görselleştirilmesini (VOS) görüntüleyici programı kullanılmıştır. Çalışmada, anahtar kelimelerin eşdizilimi, ortak alıntı, bibliyografik eşleşme ve ortak yazarlık analizleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, etki, önde gelen dergiler, makaleler, konular, yazarlar, kurumlar ve ülkeler bakımından alandaki çalışmaların gelişme durumları ve önde gelen eğilimleri belirlenmiştir.

Evren & Kozak (2014) tarafından yürütülen bibliyometrik analiz çalışması ile, 2000-2010 yılları arasında Türkiye'de turizm literatürünün genel olarak gelişim sürecinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yazarlar tarafından, bu yıllarda yayınlanan Türk hakemli dergilerdeki 1217 makale, çeşitli parametreler doğrultusunda bibliyografik analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Turizm Araştırmaları Dergisi (Anatolia)'nin Türkiye'nin önde gelen turizm dergisi olduğu ve turizm yönetimi- organizasyonu, turizm pazarlaması ve turizm ekonomisinin Türkiye'deki akademik çevreler arasında en popüler konular olduğu ortaya tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma sonucunda en üretken yazarlar yardımcı doçentler ve araştırma görevlilerinden oluşmakta iken, incelenen makalelerin çoğunda ampirik tekniklerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Vishwakarma & Mukherjee (2019) tarafından, kırk üç yıl süresince turizm rekreasyon araştırmalarının gelişim sürecini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bibliyometrik analiz çalışmasında, Turizm Rekreasyon Araştırması (TRR) dergisinin, 1976'dan beri 'pazarlama', 'lojistik' ve 'turizm' alanında önde gelen uluslararası bir yayın kaynağı olduğu belirlenmiştir. Çalışmada bibliyometrik bir yaklaşım kullanılarak, 1976'dan 2018'e kadar TRR'de yayınlanan tüm çalışmaların (makaleler, notlar ve incelemeler) bibliyografik verileri analiz edilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle yıllık yayın sayısı, atıf, en çok atıf alan makale, en üretken yazarlar ve TRR'de çalışma yayınlayan kurum ve ülkelerin çeşitliliği gibi temel parametreler belirlenmiştir.

Güzeller & Çeliker (2018) tarafından, son on yılda yapılan bilimsel çalışmaların analiz edilerek turizm literatüründeki eğilimlerin bibliyometrik olarak belirlenmesi ve Türkiye kaynaklı diğer uluslararası yayınlar arasındaki eğilimlerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya çıkarmak amacıyla yürütülen çalışmada, araştırma verileri Journal Citation Reports'a göre turizm alanında ilk beş dergide 2007-2016 yıllarında yayınlanan 4473 araştırma ile 19 turizm ve otelcilik dergisinde yayınlanan Türkiye kaynaklı 213 çalışmadan elde edilmiştir. Çalışmada dergiler, yayın sayısı ve türü, yazar-kurum-ülke verimliliği, atıf analizi, kavramsal yönelimler ve atıf patlaması açısından incelenmiştir.

Temizkan vd. (2015) tarafından, sağlık turizmi konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik profilinin ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, 1991-2014 yılları arasındaki sağlık turizmi alanındaki Türkçe akademik dergilerde ulaşılabilen 91 makale ile ISI Web of Knowledge veri tabanındaki dergilerde ulaşılabilen 155 makale incelenmiştir. Çalışmada bibliyometrik özelliklerin saptanmasında kullanılan makalelere ait parametreler; çalışmanın yayımlandığı yıl, yazar sayısı, yayımlandığı derginin adı, derginin yayın alanı, hangi alt alanla ilgili olarak yayımlandığı, araştırmada tercih edilen yöntem, yazarların çalıştıkları kurumlar ve yazarların çalıştıkları alanlar olarak belirlenmiştir.

Ardıç Yetiş & Çokal (2018) tarafından kış turizmine yönelik gerçekleştiren bibliyometrik çalışmada çeşitli veritabanları üzerinden 57 uluslararası ve 26 ulusal makale incelenmiş ve kış turizmi kapsamında yayınlanan makalelerin en çok 2011 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kış turizmi çalışmalarının çoğunlukla görgül çalışmalar ve daha çok coğrafya alanında olduğu saptanmıştır.

Yeksan & Akbaba (2019) tarafından gerçekleştirilen bibliyometrik analiz çalışmasında, 2010-2017 yılları arasında sürdürülebilir turizm konusu ile ilgili uluslararası alan yazınında yayınlanan makalelerin belirlenen parametreler doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmada Social Science Citation Index atıf indeksinden Journal of Sustainable Tourism, Sustainability gibi dergiler taranarak 288 adet makale, makalenin yayınlandığı dergi, yayınlanma yılı, sayfa ve yazar sayıları gibi parametreler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Hüzün turizmi konusunda bibliyometrik analiz çalışması ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yayımlanmış çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu çalışma ile, hüzün turizmi alanında yapılan çalışmaların profilleri sunulurken, gelecekte konu ile ilgili yapılacak çalışmalara bakış açısı sağlanacaktır.

4. Yöntem

Bibliyometrik araştırmalar, yapılan çalışmaların değerlendirilmesinde giderek daha fazla kullanılmaktadır (Wallin 2005). Bibliyometrik yöntemler veya analiz teknikleri özellikle bilimsel ve uygulamalı alanlarda araştırma değerlendirme metodolojisinin önemli bir parçasıdır (Ellegaard & Wallin, 2015). Bibliyometrik yöntemler, yazılı yayınların nicel analizlerini ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Bell & Bell, 2002). Bibliyometri, basılı olarak veya elektronik ortamlarda yayınlanan kitap, dergi bildiri ve tez gibi çalışmaların matematiksel ve istatistiksel analizlerini ortaya koymak amacıyla kullanılan nicel bir araştırma yöntemi (Diodato, 2012) olup, çeşitli parametreler (yazarlar, konular, yöntemler ve referanslar) doğrultusunda çalışmaların frekans analizini, sosyal ağ analizini ve atıf analizini içeren bir tür içerik analizi şeklindedir (Evren & Kozak, 2014).

Araştırma performansının değerlendirilmesi amacıyla kullanılan bibliyometrik göstergeler, öncelikle bilgi edinmek amacıyla oluşturulan bibliyografik veri tabanlarına dayanmaktadır. Bu nedenle bibliyometrik çalışmalar kaynak belgelerin yalnızca ikincil bir kullanımını temsil etmektedir (Hood & Wilson 2003).

Bibliyografik çalışmanın öncü örneği, 1917 yılında Cole & Eales tarafından gerçekleştirilen 1550'den 1860'a kadar karşılaştırmalı anatomi literatürünün istatistiksel analizi çalışmasıdır. 1922 yılında E. Wyndham Hulme, istatistiksel bibliyografya terimini, bilim ve teknolojinin gelişim süreçlerini dokümanların sayılması yoluyla ortaya koymak amacıyla kullanmıştır (Pritchard, 1969).

Bibliyometrik araştırmaları doğru bir şekilde yürütmek ve yorumlamak için bibliyografi çalışmalarında istatistikler uluslararası olmalı ve amaç için yeterince geniş olmalı, özgün çalışma eğitim literatüründen ayırt edilmeli (Hulme, 1923) ve araştırmacı teknik beceri, eleştirel anlayış ve incelenen bilim alanında yetkin olmalıdır (Wallin, 2005). Bibliyografi çalışmaları "uluslararası" olabileceği gibi "ulusal" olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Böylece aynı gereklilikler, her bir ülkenin akademik alanlardaki gelişimlerinin araştırılmasına imkan sağlamaktadır (Raisig, 1962).

Türkiye'de ve dünyada hüzün turizmi ile ilgili yapılmış çalışmaların özet bir görünümünü ortaya koyabilmek için çalışmada, Türkiye'de 2011-2021 yıllarında ve uluslararası yazında 1996-2022 yılları arasında yayımlanan makalelerin bibliyometrik analiz yöntemine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yerli çalışmalar için atıf dizinleri Sobiad, Tr Dizin, akademik paylaşım sitesi Researchgate ve arama motoru Google Akademikte yayınlanan dergilerde "hüzün turizmi" yazıldığında ulaşılan 36 makale konuya ilişkin yapılan çalışmalar kapsamında değerlendirilmiştir. Uluslararası yazın boyutu ise, 25 Kasım 2021 tarihinde Scopus veritabanında "başlık" alanına "dark tourism" yazılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan, "dark tourism" konusunu ele alan 271 çalışmadan oluşmaktadır. Türkiye'de "hüzün turizmi" alanında yapılan 36 makaleye ilişkin sonuçlar bibliyometrik analiz kriterlerine göre "yazar ve yayın yılı, yayın adı, yayımlandığı dergi ve anahtar kelimeler" başlıkları altında incelenerek bibliyografik tablo haline getirilmiştir. Uluslararası turizm literatüründe "dark tourism" konusunda yapılan çalışmalarda ise, "yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ülkeler, yayın türü, anahtar kelimeler ve kaynaklar" parametreleri değerlendirilmiştir.

Hüzün turizmi konusuna ilişkin çalışmalarda en fazla iş birliği yapan yazarlar, ülkeler, kurumlar ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler tablo yardımıyla özet haline getirilmiş ve bu parametreler ayrıca görsel alan haritaları olarak düzenlenmiştir. Çalışmada bibliyometrik analizde VOSviewer görselleştirme programı kullanılmış olup, bu yazılım aracılığıyla literatür görsel harita şeklinde resmedilmeye çalışılmıştır. VOSviewer, temelde bibliyometrik ağları analiz etmek üzere tasarlanmış ve bu ağ verilerine dayalı haritalar oluşturarak görselleştirmek amacıyla geliştirilmiş bir ağ haritalama programıdır (Van Eck & Waltman, 2021). Çeşitli veri tabanı tarama kaynaklarından oluşturulan bibliyografik veritabanı dosyaları (Web of Science, Scopus vb.) ve referans yöneticisi dosyaları (RIS, EndNote vb.) VOSviewer'a yüklenerek, her türlü bilimsel yayınlar, dergiler, araştırmacılar, araştırma kuruluşları, ülkeler, anahtar kelimeler veya terimlerden oluşan ağlar oluşturulabilmekte ve görselleştirilebilmektedir.

Çok disiplinli ve uluslararası kapsamı nedeniyle dünya çapında bilimsel araştırmaların değerlendirilmesi için tek kaynak olan Thomson Reuters'ın sunduğu Web of Science (WoS)'a alternatif olarak Elsevier Science, iyi bir alternatif olarak kabul edilebilecek Scopus veri tabanını Kasım 2004'te faaliyete geçirmiştir (Vieira & Gomes, 2009). Dünyanın en büyük özet ve indeksleme veri tabanı olan Scopus, 1960'lı yılları kapsayan yaklaşık 27 milyon akademik özet ve alıntıya disiplinler arası erişim imkanı sağlamaktadır. Scopus veri tabanının tercih edilme nedenleri olarak, arama sonuçlarının kalitesi, kullanım kolaylığı ve zaman tasarrufu gibi etkenler sayılabilmektedir (Boyle & Sherman, 2006). Bu nedenle çalışmanın verileri Scopus veri tabanı taranarak elde edilmiştir.

Araştırmada birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar uluslararası boyutta ele alındığında temel olarak, veriler yalnızca Scopus veri tabanı üzerinden belirli tarihte taranarak elde edilmiştir. Farklı veri tabanları aracılığıyla farklı tarihlerde yapılacak taramalarda ulaşılabilecek veriler değişiklik gösterebilmektedir. Elde edilen 271 çalışma Scopus veri tabanında yalnızca "başlık" olarak taranmış, "hüzün turizmi" ile ilgili diğer arama seçenekleri aracılığıyla ulaşılabilecek çalışmalara yer verilmemiştir. Türkiye'de yapılan makalelerin belirlenmesi ile ilgili ortaya çıkan temel sınırlılık ise, farklı veri tabanları aracılığıyla ulaşılması sonucunda ortaya çıkan erişim sorunlarından kaynaklanmaktadır. Çalışma kapsamında "hüzün turizmi" ile ilgili yapılan taramada elde edilebilen tüm makalelere yer verilmiştir.

5. Bulgular

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular iki grupta verilmiştir. Birinci grupta "hüzün turizmi" ile ilgili Sobiad, Tr Dizin, Researchgate ve Google Akademik'ten erişilen, Türkiye'de hüzün turizmi ile ilgili yayımlanan 36 makale "yazar ve yayın yılı, yayın adı, yayınlandığı dergi ve anahtar kelimeler" parametrelerine göre Tablo 1'de bibliyografik tablo haline getirilerek yorumlanmıştır. İkinci grupta ise, uluslararası literatürde yer alan ve Scopus veri tabanında taranarak elde edilen 271 çalışmaya ait veriler tablolaştırılarak ve görselleştirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 1: Türkiye'deki Hüzün Turizmi ile İlgili Çalışmalar

Sıra	Yazar ve Yayın Yılı	Yayın Adı	Yayınlandığı Dergi	Anahtar Kelimeler
1	Kılıç, B. & Akyurt, H. (2011)	Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı	Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	Hüzün Turizmi, Destinasyon İmajı, Afyonkarahisar, Başkomutan Tarihi Milli Parkı
2	Kılıç, B. & Sop, S.A. (2011)	Hüzün Turizmi, Katarsis ve Alternatif Katarsistik Bir Destinasyon Örneği Olarak San Jose Madeni	Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi	Hüzün Turizmi, Katarsis, Katarsistik Destinasyon, San Jose Madeni
3	Kurnaz, H. A., Çeken, H. & Kılıç, B. (2013)	Hüzün Turizmi Katılımcılarının Seyahat Motivasyonlarının Belirlenmesi	İşletme Araştırmaları Dergisi	İtici Faktörler, Hüzün Turizmi, Çanakkale
4	Yıldız, Z., Yıldız S. & Aytemiz, L. (2015)	Kara Turizm, Terör Turizmi ve Türkiye Potansiyeli	İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi	Turizm, Kara Turizm, Terör Turizmi, Keder Turizmi, Savaş Turizmi
5	İlgar, R. (2015)	Mabetleşen Bir Mekân: Gelibolu Yarımadası Tarihi Savaş Alanları Turizmi	Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı	Gelibolu Yarımadası, Tarihi alan, Savaş alanı, Keder turizmi, Mabetleşme
6	Birdir, K., Dalgıç, A., Güler, O. & Kayaalp, Y. (2015)	Hüzün Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkını Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Deneyimleri	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Hüzün turizmi Gelibolu Tarihi Milli Parkı Turist deneyimleri Çanakkale
7	Doğancılı, O. S. & Oruç, M. C. (2016)	Cezaevlerinin Müzeye Dönüşüm Süreci: Sinop Cezaevi Örneği	Yalova Sosyal Bilimler Dergisi	Turizm, Alternatif Turizm, Hüzün Turizmi, Sinop Cezaevi
8	Kurnaz, H. A. & Kılıç, B. (2016)	İtici ve Çekici Faktörlerin Hüzün Turizmi Destinasyonlarında Memnuniyet ve Sadakate Etkisi: Çanakkale Örneği	ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Hüzün Turizmi, Yapısal Eşitlik Modeli, Çanakkale
9	Taş, İ. & Koç, E. (2016)	Türkiye'nin Hüzün Turizmi Profili	The Journal of Academic Social Science Studies	Hüzün Turizmi, Karanlık Turizm, Türk Turizmi, Yeni Ürün Geliştirme
10	Alili, M. (2017)	Avrupa'daki ve Türkiye'deki Hüzün Turizmi Destinasyonlarının Karşılaştırması Üzerine Teorik Bir Çalışma	Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi	Avrupa, Türkiye, Hüzün Turizmi
11	Dündar, E. D. (2017)	Uzaklık ve Yakınlık Arasında: Tony Kushner'ın Homebody/ Kabil Oyununda Hümanitarizm ve Karanlık Turizm	Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Hümanitarizm ve Seyahat, İnsan Hakları Tiyatrosu, Karanlık Turizm, Tony Kushner, Homebody/Kabil
12	Güncü, A. & Güneş, E. (2017)	1939 Depremi ile Afet Yeri Olan Erzincan'ın Hüzün Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma	Turkish Studies	Hüzün Turizmi, Doğal Afet Yerleri, 1939 Depremi, Erzincan
13	Çelik, A. (2017)	Hüzün Turizmi Üzerine Bir Derleme	Türk Turizm Araştırmaları Dergisi	Hüzün Turizmi, Dark Turizm, Derleme
14	Çatır, O. (2017)	Savaş Alanı Turizmi: Bir Literatür Taraması	Türk Turizm Araştırmaları Dergisi	Hüzün Turizmi, Savaş Alanı Turizmi, Yazın İncelemesi
15	Kurnaz, H. A., Kurnaz, A. & Tatlıoğlu, C. (2017)	Hüzün Turizmi Destinasyonlarına Bir Örnek: Ulucanlar Cezaevi	Avrasya Bilimler Akademisi, Sosyal Bilimler Dergisi	Hüzün Turizmi, Özel İlgi Turizmi, Ulucanlar Cezaevi
16	Tırıl, A. (2017)	Hüzün Turizmi Bağlamında Sinop Tarihi Cezaevi	Avrasya Bilimler Akademisi, Sosyal Bilimler Dergisi	Kültür Turizmi, Hüzün Turizmi, Cezaevi Turizmi, Sinop, Sinop Tarihi Cezaevi

Tablo 1 (Devamı): Türkiye'deki Hüzün Turizmi ile İlgili Çalışmalar

Sıra	Yazar ve Yayın Yılı	Yayın Adı	Yayınlandığı Dergi	Anahtar Kelimeler
17	Aksakallı, Z., Selçuk, G. N. & Işık, C. (2017)	Nene Hatun Tarihi Milli Parkı'nın Hüzün Turizmi ve Mabetleşme Yönünden Değerlendirilmesi	Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Hüzün Turizmi, Milli Parklar, Nene Hatun, Mabetleşme, Aziziye ve Mecidiye Tabyaları
18	Akbulut, O. & Ekin, Y. (2018)	Kültürel Miras Turizmi Olarak Savaş Alanları Turizmi: Türkiye'de Yer Alan Savaş Anıtlarının Coğrafi Bilgi Sistemleri Analizi	Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Savaş Alanları Turizmi, Anma Etkinlikleri, Savaş Anıtları, Coğrafi Bilgi Sistemleri
19	Köleoğlu, N. (2018)	Hüzün Turizmi ve Gelibolu Tarihi Alan Bölgesinde Yaşayan Yerel Halk Üzerindeki Etkisinin Kümeleme Analizi ile Modellenmesi	Balkan Sosyal Bilimler Dergisi	Kümeleme Analizi, Hüzün Turizm, Yerel Halk Algısı, Gelibolu Tarihi Alan Bölgesi
20	Ertürk, M. (2018)	Kıbrıs Türk Milli Mücadele Dönemi'nden Miras: KKTC'nin Hüzün Turizmi Potansiyeli	Türk Turizm Araştırmaları Dergisi	Hüzün Turizmi, Alternatif Turizm, Özel İlgi Turizmi, Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi, KKTC
21	Varolüneş, F. K. (2018)	Hüzün Turizmde (Dark Tourism) Mabetleşme Süreci ile Mekânsal Belleğin İlişkilendirilmesi	Journal of Social And Humanities Sciences Research	Hüzün Turizmi, Mabetleşme Süreci, Mekânsal Bellek, Gelibolu Tarihi Milli Parkı
22	Okuyucu, A. & Erol, F. (2018)	Savaş Alanları Turizmine Yönelik Motivasyon, Duygu ve Deneyimler: Metristepe ve İnönü Şehitlikleri-Bozüyük Örneği	Coğrafi Bilimler Dergisi	Hüzün Turizmi, Savaş Alanları Turizmi, Turizm Motivasyonu, Metristepe, İnönü, Bozüyük
23	Akbulut, O. & Ekin, Y. (2018)	Savaş Alanları Turizmi: Birleşik Krallık Savaş Alanları Kaynak Merkezi Örneği ve Kurtuluş Savaşı Alanlarının Turizm Potansiyeli	Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi	Kültür, Miras, Ölüm ve Savaş Alanları Turizmi
24	Bulut, S. H. (2019)	Türkiye'de Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Destinasyon Oluşturma: Sivas Madımak Oteli	İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi	Kara Nokta Turizmi, Destinasyon, Madımak Oteli, Sivas, UNESCO
25	Kurnaz, H. A. (2019)	Hüzün Turizmi Kapsamında "Korku Evleri" Üzerine Bir Araştırma	Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi	Hüzün Turizmi, Hüzün Turizmi Çeşitleri, Korku Evleri
26	Korstanje, M.Ne. Türkçeye Çeviren: Gümüş, E. (2020)	Hüzün Turizminin Temel Formlarına Ayrılması	Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi	-
27	Çimen, H. (2020)	Hüzün Turizminin Tercih Edilmesinde Temel Motivasyonların Kavramsal İncelenmesi	Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi	Hüzün Turizmi, Dark Turizm, Savaş Turizmi, Ölüm Turizmi, Keder Turizmi, Seyahat Motivasyonları
28	Çetin, D. A. (2020)	Karanlık Turizm ve Kentsel Keşif Üzerine Teorik Bir Karşılaştırma	Türk Turizm Araştırmaları Dergisi	Karanlık Turizm, Kentsel Keşif, Hüzün Turizmi
29	Aylan, S. & Kaya, İ. (2020)	Bir Hüzün Turizmi Destinasyonu Olarak Ulucanlar Cezaevi Müzesi Ziyaretçilerinin Elektronik Yorumlarının İçerik Analizi	Türk Turizm Araştırmaları Dergisi	Hüzün Turizmi, MAXQDA, İçerik Analizi, Tripadvisor
30	Doğan, H. (2020)	Atça Örneği Ekseninde Lise Öğrencilerinin Hüzün Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi	Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi	Hüzün Turizmi, Atça, Turizm Eğitimi

Tablo 1 (Devamı): Türkiye'deki Hüzün Turizmi ile İlgili Çalışmalar

Sıra	Yazar ve Yayın Yılı	Yayın Adı	Yayınlandığı Dergi	Anahtar Kelimeler
31	Aliğaoglu, A. & Çiltepe, F. (2020)	Kömür ve Ölümün Buluştuğu Yer: Hüzün Turizmi Açısından Soma Maden Faciası	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Hüzün Turizmi, Soma Maden Kazası Bölgesi, Mezarlıklar, Temsili Mezarlıklar, Turizm Coğrafyası
32	Şimşek, M. (2021)	"Karadeniz'in Çanakkale'si" Harşit Vadisi Savunmasının Hüzün Turizmi Bağlamında İncelenmesi	Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi	Hüzün Turizmi, Savaş Turizmi, Kültürel Miras Turizmi, Harşit Savunması
33	Bayram, İ., Oral, S., Erdoğan, T. & Bayraktar, Y. (2021)	Hüzün Turizmi Kapsamında Seyahat Eden Bireylerin Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi: Ulucanlar Cezaevi Müzesi Örneği	International Social Sciences Studies Journal	Hüzün Turizmi, Motivasyon, Ulucanlar Cezaevi Müzesi
34	Güzel, M. & Atabeyoğlu, Ö. (2021)	Peyzaj Mimarlığı Açısından Mekânsal Bellek Kavramı Olarak Hüzün Turizmi	Bartın Orman Fakültesi Dergisi	Mekânsal Bellek, Bellek Mekânı, Hüzün Turizmi, Peyzaj Mimarlığı
35	Kılıç, B. (2021)	Sarıkamış Harekâtı Şehitliğinin Hüzün Turizmi Destinasyonu Yönünden Değerlendirilmesi	Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Sarıkamış Harekâtı Şehitliği, Hüzün Turizmi, Destinasyon
36	Ongun, U., Çuhadar, M. & Kervankıran, İ. (2021)	Süleyman Demirel Demokrasi-Kalkınma Müzesi ve Anıt Mezarının, Hüzün Turizmi ve Yöre Ekonomisi Kapsamında Değerlendirilmesi	Journal Of Tourism Intelligence And Smartness	Anıt Mezar, Hüzün Turizmi, Demokrasi-Kalkınma Müzesi, Örnek Olay, İslamköy

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 1'de verilmiş olan Türkiye'deki hüzün turizmine ilişkin gerçekleştirilmiş olan 36 makaleye ait bilgilerin belirlenen parametrelere göre oluşturulan bibliyometrik analiz bulguları incelendiğinde, Türkiye turizm literatüründe hüzün turizmi ile ilgili makalelerin başlangıcının ancak 2011 yılında Burhan Kılıç ve Hande Akyurt tarafından "Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı" adlı yayın ile başladığı görülmektedir. 2015 yılından itibaren turizm araştırmalarında hüzün turizmi ile ilgili makaleler daha sık yer almaya başlamıştır. Hüzün turizmi ile ilgili yapılan araştırmalar özellikle 2017 yılında artış göstermiş ve toplam sekiz makale yayımlanmıştır. Araştırmalar çoğunlukla (16 makale) tek yazarlı olarak gerçekleştirilmiş olup, konuya ilişkin en çok dört yazarlı makale olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'de hüzün turizmi ile ilgili yapılan makalelerin anahtar kelimelerine bakıldığında çoğunlukla "hüzün turizmi" kavramı kullanılmış olup, kullanılan diğer kavramlar "kara turizm", "keder turizmi", "karanlık turizm", "dark turizm", "savaş alanları turizmi", "ölüm ve savaş alanları turizmi", "kara nokta turizmi" ve "ölüm turizmi" olarak tespit edilmiştir.

Scopus veri tabanında "dark tourism" şeklinde taranarak ulaşılan 271 çalışmaya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yıllara göre Dağılımı

Yıllar	Yayın Sayıları	Yıllar	Yayın Sayıları
2022	2	2008	1
2021	37	2007	1
2020	23	2006	9
2019	15	2005	0
2018	51	2004	2
2017	36	2003	1
2016	21	2002	2
2015	13	2001	0
2014	13	2000	0
2013	15	1999	1
2012	6	1998	0
2011	8	1997	0
2010	2	1996	1
2009	11		

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Hüzün turizmi ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları Tablo 2'ye göre incelendiğinde alan ile ilgili uluslararası yazında yapılan ilk çalışma 1996 yılında gerçekleştirilmiştir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda en fazla artış 2013 yılından sonra yaşanmıştır. 2018 yılı, toplamda 51 çalışma ile hüzün turizmi ile ilgili en fazla çalışmanın yapıldığı yıl olarak birinci sırada yer alırken, 2021 yılı 37 çalışma ile ikinci, 2017 yılı 36 çalışma ile üçüncü, 2020 yılı 23 çalışma ile dördüncü ve 2016 yılı 21 çalışma ile beşinci sırada yer almıştır.

Tablo 3: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yazarlara Göre Dağılımı

Yazar	Yayın Sayıları	Yazar	Yayın Sayıları
Stone, P.R.	19	Powell, R.	4
Lennon, J.J.	11	Seaton, T.	4
Korstanje, M.E.	10	Venkatesh, V.	4
Sharpley, R.	9	Wallin, J.	4
Podoshen, J.S.	6	White, L.	4
Andrzejewski, S.A.	4	Zhang, J.	4
Buda, D.M.	4	Zheng, C.	4
Hartmann, R.	4	Chen, S.	3
Isaac, R.K.	4	Foley, M.	3
Light, D.	4	George, B.P.	3

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, hüzün turizmine ilişkin yapılan çalışmalar yayın sayılarına göre değerlendirildiğinde, İngiltere'de Central Lancashire Üniversitesi'nde görev alan Philip R. Stone 19 çalışma ile birinci sırada yer almaktadır. Yazarı sırasıyla, 11 çalışma ile İskoçya Glasgow Caledonian Üniversitesi'nden John J. Lennon ikinci, 10 çalışma ile Arjantin'deki Palermo Üniversitesi'nden Maximiliano E. Korstanje üçüncü, 9 çalışma ile İngiltere'deki Lancashire İşletme ve Girişimcilik Üniversitesi'nden Richard Sharpley dördüncü ve 6 çalışma ile İngiltere'deki Franklin ve Marshall Koleji'nden Jeffrey Steven Podoshen beşinci olarak takip etmektedir.

Tablo 4: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Araştırma Alanı	Yayın Sayısı
İş, Yönetim ve Muhasebe	200
Sosyal Bilimler	176
Ekonomi, Ekonometri, Finans	68
Sanat ve Beşeri Bilimler	66
Çevre Bilimleri	38
Bilgisayar Bilimi	12
Dünya ve Gezegen Bilimleri	11
Psikoloji	4
Karar Bilimleri	2
Enerji	2
Mühendislik	2
Matematik	2
Tıp	2
Hemşirelik	1

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Tablo 4 yorumlandığında, hüzün turizmi ile ilgili 200 çalışma %34,1'lik oran ile işletme ve yönetim alanında gerçekleştirilmiş olup ilk sırada yer almaktadır. Ardından, ikinci sırada yer alan ve 176 çalışma ile %30'luk bölümü ise, turizmin sosyal bilimler alanı içerisinde yer alan bir disiplin olmasından dolayı sosyal bilimler alanında gerçekleştirilmiştir. Tablodaki bulgulara göre hüzün turizmi konusu, birçok alanda çalışma konusu olarak yer alması bakımından, multidisipliner bir alan içerisinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 5: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yayımlandıkları Kurumlara Göre Dağılımı

Kurumlar	Yayın Sayısı
University of Central Lancashire	27
Glasgow Caledonian University	13
Universidad de Palermo	9
Rijksuniversiteit Groningen	7
Franklin and Marshall College, Lancaster	6
Indiana University Bloomington	6
Bournemouth University	6
Lancashire School of Business and Enterprise	6
University of Leeds	5
Sun Yat-Sen University	5

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, İngiltere'de yer alan ve bir devlet üniversitesi olan Central Lancashire Üniversitesi, toplamda 27 yayın ile turizmde "hüzün turizmi" konusuyla ilgili en fazla akademik yayın yapılan üniversite olarak görülmektedir. Alanda çalışma yapan diğer kurumlara bakıldığında, İskoçya'nın Glasgow şehrinde bulunan ve devlet üniversitesi olan Glasgow Caledonian Üniversitesi 13 yayın ile ikinci, Arjantin'de bulunan ve vakıf üniversitesi olan Palermo Üniversitesi 9 yayın ile üçüncü ve devlet üniversitesi olarak Hollanda'da bulunan Groningen Üniversitesi 7 yayın ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 6: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yayımlandıkları Ülkelere Göre Dağılımı

Ülkeler	Yayın Sayıları	Ülkeler	Yayın Sayıları
Birleşik Krallık	90	Arjantin	11
Birleşik Devletler	53	Yeni Zelanda	11
Avustralya	29	Kanada	10
Çin	20	Türkiye	8
Hollanda	12	Slovenya	6

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, hüzün turizmi konusu ile ilgili en fazla yayın yaparak birinci sırada yer alan ülke Birleşik Krallık (90) olarak görülmektedir. Birleşik Devletler (53), Avustralya (29), Çin (20), Hollanda (12) yayınlara diğer en fazla yayın yapan ilk beş ülke arasında yer almaktadırlar. Hüzün turizmi konusu ile ilgili yayın sayılarına göre sıralamanın yapıldığı tabloda, Türkiye alan ile ilgili yapılmış olan 8 çalışma ile 9. sırada yer alarak diğer ülkelere göre kıyaslandığında alanda etkin olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yayın Türüne Göre Dağılımı

Yayın Türü	Yayın Sayısı
Makale	153
Kitap bölümü	76
İnceleme	13
Bildiri	9
Kitap	8
Editoryal	7
Mektup	2
Not	2
Dizgi hatası	1

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Hüzün turizmi ile ilgili yapılan çalışmaların yayın türüne göre dağılımını gösteren Tablo 7 incelendiğinde, konu ile ilgili olarak en fazla makale (153) yayımlandığı görülmektedir. Ardından konu ile ilgili 76 kitap bölümü, 13 inceleme, 9 bildiri ve 8 kitap yayımlanmış olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Kaynaklara Göre Dağılımı

Kaynaklar	Yayın Sayıları	Kaynaklar	Yayın Sayıları
Journal of Heritage Tourism	13	Journal of Tourism and Cultural Change	4
Current Issues in Tourism	12	Tourism	4
Tourism Management	10	Tourism Geographies	4
Annals of Tourism Research	9	Tourism Management Perspectives	4
International Journal of Tourism Cities	8	Tourist Studies	4
Worldwide Hospitality and Tourism Themes	8	Journal of Travel Research	3
International Journal of Culture Tourism and Hospitality Research	7	Tourism Review	3
Asia Pacific Journal of Tourism Research	4	Anatolia	2

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

Tablo 8 kapsamında 13 akademik yayın ile “Journal of Heritage Tourism” adlı derginin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. “Journal of Heritage Tourism” adlı dergi incelendiğinde, hüzün turizmi ile ilgili 2021 yılında özel bir sayı yayımlandığı ve 6 adet akademik çalışmanın, bu özel sayı kapsamında yayımlandığı belirlenmiştir.

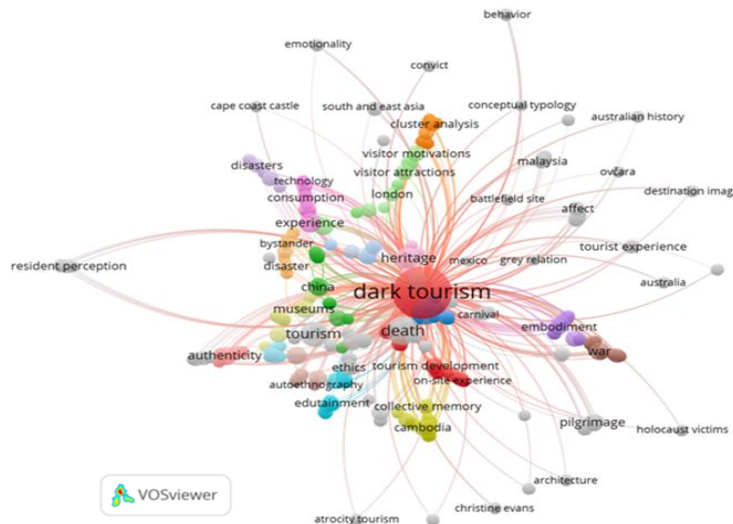
Tablo 9: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmalarda Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı

Anahtar Kelimeler	Frekans	Anahtar Kelimeler	Frekans
dark tourism	146	education	4
death	20	china	4
thanatourism	14	thanatology	4
tourism	13	museums	4
heritage	8	ethics	3
experience	6	cambodia	3
emotions	5	experiences	3
authenticity	5	genocide	3

Kaynak: Scopus veritabanından derlenmiştir.

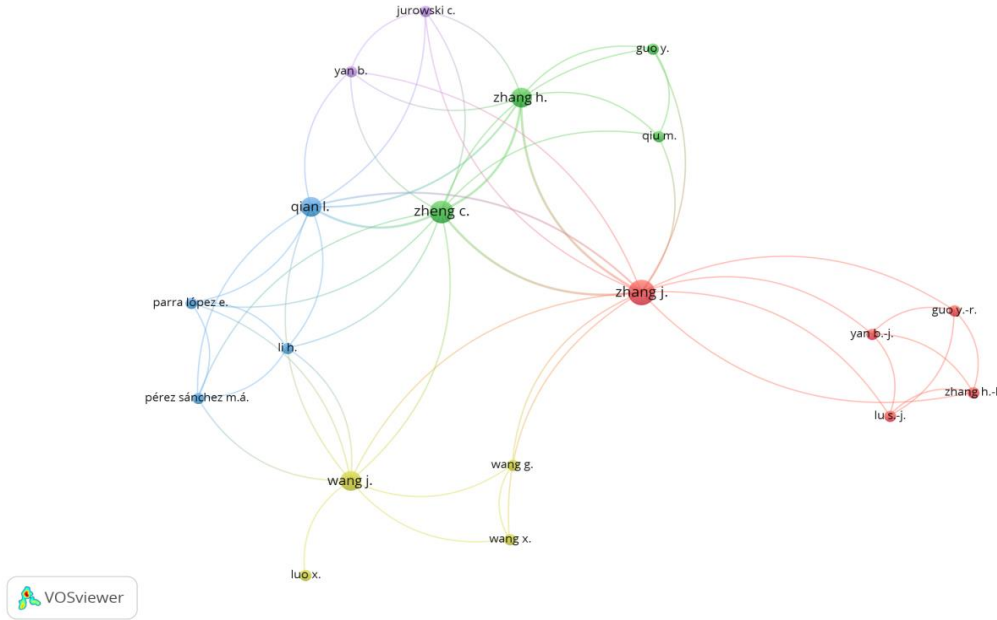
Hüzün turizmi çalışmalarında kullanılan anahtar kelimelerin yayınlarda kullanım sayılarının verildiği Tablo 9'daki sıralamada, konu ile ilişkili olarak gerçekleştirilen çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelime “dark tourism” olarak tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla, “death”, “thanatourism”, “tourism”, “heritage” ve “experience” kelimeleri izlemektedir. Ayrıca “china” ve “cambodia” kelimelerinin kullanılması, bu yerlerde hüzün turizmi çalışmalarının yoğun olarak gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Hüzün turizmine ilişkin makalelerin yayımlandıkları anahtar kelimelere, yazarlara, kurumlara ve ülkelere göre dağılımları VOSviewer programındaki renklendirilmiş görsel ağ analizi aşağıda sunulmaktadır. Hüzün turizmi alanına yönelik olarak hazırlanmış bilimsel yayınların konu içerikleri bakımından değerlendirilebilmesi amacıyla anahtar kelime analizi ile veri görselleştirilmesi tekniğinden faydalanılmıştır. Hüzün turizmi kavramı ile en çok çalışılan terimler, aynı renklerin oluşturduğu bir arada kullanılma düzeyinin göstergesi olan aynı renklerin bir arada verilmesiyle bir diğer ifadeyle araştırma eğilimlerinin haritasını veren bibliyometrik ağ analizi aşağıda Şekil 1’de sunulmaktadır.

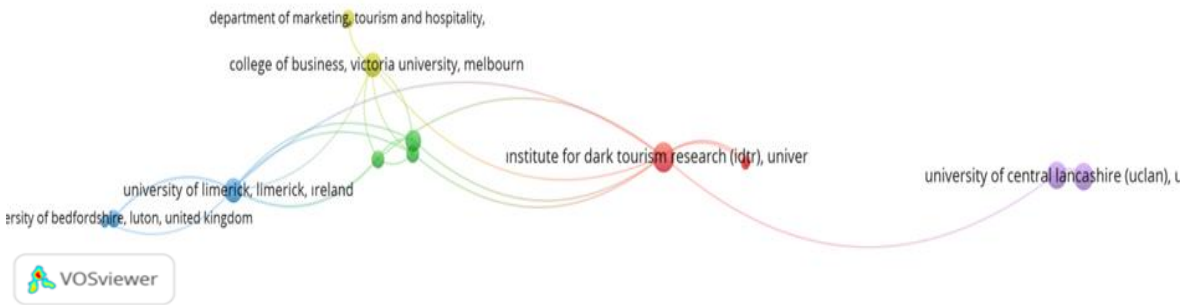
Şekil 1: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmalarda Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Şekil 1'de yer görsel alan ilişki ağı haritası incelendiğinde, hüzün turizmi ile ilgili yapılan çalışmalarda toplamda 571 anahtar kelime kullanılmış olup, bu anahtar kelimeler içerisinde 540 tanesi birbiri ile bağlantılı 59 küme ve 1830 bağlantı bulunmaktadır. Daire büyüklüğü anahtar kelimelerin kullanım fazlalığını, daire renkleri hangi anahtar kelimelerin bir arada kullanıldığını, daire aralarındaki çizgiler ise anahtar kelimeler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Görsel haritada öne çıkan ilk 5 kelime; dark tourism (hüzün turizmi), death (ölüm), tourism (turizm), thanatourism (ölüm turizmi) ve heritage (geçmiş miras) olarak belirlenmiştir.

Şekil 2: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yazarlarına Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

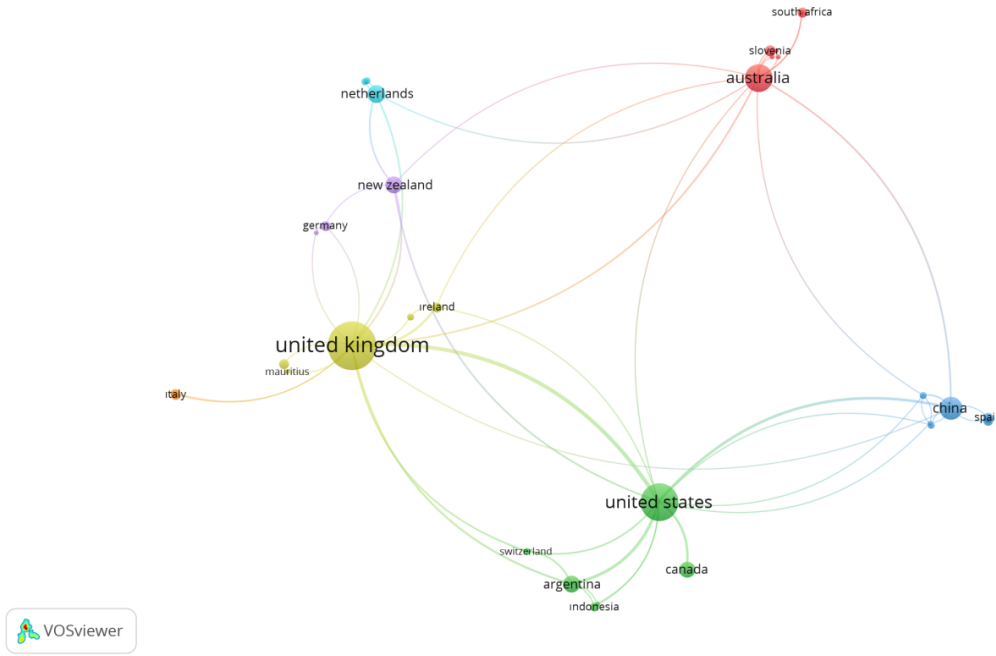
Hüzün turizmi alanında çalışma yapmış toplam 369 yazar bulunmakta olup bu yazarların 19 tanesinin bir-birleriyle iş birliği yapmış oldukları toplamda 5 küme ve 53 bağlantı bulunmaktadır. Buna göre Şekil 2'de, daire büyüklükleri yazarlara ait yayın sayısı, aynı daire renkleri yazarların birlikte çalışmalarının olduğunu, daire aralarındaki çizgiler ise birbirleriyle ilişkili olan yazarları göstermektedir.

Şekil 3: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yayımlandıkları Kurumlara Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Hüzün turizmi alanında yapılmış çalışmaların yayımlandığı toplamda 367 kurum bulunmakta olup bunlardan yalnızca 13 kurum arasında bağlantı (iş birliği) bulunmaktadır. İlişkili bu 13 kurum içerisinde 5 küme ve 24 bağlantı bulunmaktadır. Tüm bunların bibliyometrik ağ analizinin gösterildiği Şekil 3'te, ortak renkle-

rin gösterimiyle kurumlar arasındaki bağlantılarında görülmesi mümkündür. Daire büyüklüğü kurumlara ait yayın sayısının fazlalığını, aynı daire renkleri kurumlar arasındaki ortak çalışmaların var olduğunu, daire aralarındaki çizgiler ise hangi kurumların hangi kurumlarla ilişkisinin olduğunu göstermektedir.

Şekil 4: Hüzün Turizmi ile İlgili Araştırmaların Yayımlandıkları Ülkelere Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Hüzün turizmi konusuna ilişkin araştırmaların yayımlandıkları ülkelere göre dağılımının VOSviewer programındaki renklendirilmiş görsel ağ analizi Şekil 4’te sunulmuştur. Şekilde görülen dairelerin büyüklükleri ülkelere ait yayın sayısı ile paralel doğrultudadır. Aynı daire renkleri ülkelerde yapılan çalışmaların birbirlerine atıflarının olup olmadığını, daire aralarındaki çizgiler ise hangi ülkelerdeki çalışmaların hangi ülkelerdeki çalışmalarla ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Hüzün turizmi alanında çalışmaların yapılmış olduğu toplam 55 ülke bulunmakta olup, bu ülkelerden yalnızca 32’sinin birbirleri ile iş birliği yapmış oldukları, toplam 7 küme ve 57 bağlantı olduğu görülmektedir.

6. Sonuç ve Öneri

Bibliyometrik analiz çalışmaları ile akademik yayınların profilleri çeşitli parametreler aracılığıyla değerlendirilebilmektedir. Gerçekleştirilen analizler, konu ile ilgili yapılacak diğer çalışmalara yol gösterici nitelik taşımakla birlikte, çalışmaların yayın kriterleri bakımından da ele alınarak geliştirilmelerine katkı sağlanması açısından önem arz etmektedir. Bibliyografi çalışmaları sayesinde, değerlendirilmeye tabi tutulan yayımlanmış makalelerin fotoğrafları ortaya konularak varsa eksikliklerinin saptanması ve sonraki çalışmalarda bu eksikliklerin dikkate alınarak giderilebilmesi mümkün olmaktadır. Turizm alanında gerçekleştirilen akademik çalışmaların gelişmesi ve çeşitlilik kazanması açısından bu tür çalışmaların yapılması ve ortaya konularak değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi önem teşkil etmektedir.

Türkiye’de 2011-2021 yılları arasında “hüzün turizmi” ile ilgili makaleler ve uluslararası yazında 1996-2022 yılları arasında “dark tourism” literatüründe yer alan akademik çalışmaların analiz edildiği bu çalışmada,

teorik kapsam ve mevcut araştırmaların profilleri birleştirilerek, hüzün turizmi ile ilgili yayımlanmış araştırmaların eğilimlerinin değerlendirilebilmesi için tutarlı bir çerçeve oluşturulması sağlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın, hüzün turizmi ile ilgili yapılacak olan yeni akademik çalışmalara yol gösterici ve aydınlatıcı bir çalışma olması bakımından önemli olduğu düşünölmektedir.

Gerçekleştirilen bibliyometrik analiz neticesinde, Türkiye’de gerçekleştirilen “hüzün turizmi” ile ilgili bilimsel makalelerin ve uluslararası yazındaki “dark tourism” ile ilgili akademik çalışmaların tamamına ulaşılmıştır. Bu kapsamda çalışma, hüzün turizmi literatüründeki araştırmaların gelişimlerine ve yapılacak yeni çalışmalara yönelik tutarlı genel bir bakış açısı sağlama olanağı kazandırmıştır. Akademik çalışmaların genel profillerini ortaya koyabilme imkanı sağlayan bibliyometrik analiz, yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ölkeler, yayın türü, anahtar kelimeler ve kaynaklarına göre çalışmaları incelemeyi sağlamakla birlikte, en fazla kullanılan anahtar kelimelerin ortaya konularak kavramsal yapının da görölebilmesini ve böylece çalışmalardaki trend konuların da tespit edilmesini sağlamaktadır. Turizm alanı dışında farklı disiplinlerde de sıklıkla kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi, bu çalışmada görsel alan haritalaması yöntemi ile birlikte uygulanılarak, hüzün turizmi ile ilgili çalışmaların başlangıcından geldiği son noktaya kadar geçen süredeki evriilişinin bir resmi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de 2011-2021 yılları arasındaki makaleler ve uluslararası yazında 1996-2022 yılları arasında yayımlanan hüzün turizmi ile ilgili çalışmaların gelişim ve değişiminin araştırıldığı bu çalışmada, yerli çalışmalar için Sobiad, Tr Dizin, Researchgate ve Google Akademik, uluslararası çalışmalar için ise Scopus veri tabanı kullanılarak ilgili alandaki çalışmalara ulaşılmıştır. Scopus veri tabanı taranarak erişilen çalışmalar ayrıca “VOSviewer” adlı görsel alan haritalandırma programına aktarılarak görselleştirilmiştir.

Türkiye’deki hüzün turizmüne ilişkin gerçekleştirilmiş olan 36 makaleye ilişkin bilgilerin belirlenen parametrelere göre oluşturulan bibliyometrik analiz bulguları incelendiğinde, Türkiye turizm literatüründe hüzün turizmi ile ilgili araştırmaların başlangıcının ancak 2011 yılında Kılıç, B. & Akyurt, H. tarafından “Destinyasyon İmajı Oluştırmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı” adlı makale ile başladığı görölmektedir. 2015 yılından itibaren turizm araştırmalarında hüzün turizmi ile ilgili makaleler daha sık yer almaya başlamıştır. Hüzün turizmi ile ilgili yapılan makaleler özellikle 2017 yılında artış göstermiş ve toplam sekiz makale yayımlanmıştır. Araştırmalar çoğunlukla (16 makale) tek yazarlı olarak gerçekleştirilmiş olup, konuya ilişkin en çok dört yazarlı makale olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye’de hüzün turizmi ile ilgili yapılan makalelerin anahtar kelimelerine bakıldığında çoğunlukla “hüzün turizmi” kavramı kullanılmış olup, kullanılan diğer kavramlar “kara turizm”, “keder turizmi”, “karanlık turizm”, “dark turizm”, “savaş alanları turizmi”, “ölüm ve savaş alanları turizmi”, “kara nokta turizmi” ve “ölüm turizmi” olarak tespit edilmiştir.

Scopus veri tabanı taranarak erişilen uluslararası araştırmalardan elde edilen bulgular ışığında değerlendirildiğinde, hüzün turizm ile ilgili uluslararası yazında yapılan ilk çalışma 1996 yılında gerçekleştirilmiş olup, 2013 yılı ve sonrasında önemli derecede artışın kaydedildiği ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgulara göre hüzün turizmi alanında en çok çalışma 2018 yılında üretilmiştir. Görselleştirilmiş ağ haritasından gözlemlenebileceği üzere Birleşik Krallık adresli kurumların alana en çok katkı sağlayan kurumlar olduğunu anlayabilmek mümkündür. Bu kurumlar arasında en çok katkı sağlayan kurumun ise toplamda 27 yayın ile “dark tourism” konusuyla ilgili en fazla akademik yayın yapılan üniversite olan İngiltere’deki Central Lancashire Üniversitesi olduğu ve bu üniversitede görev alan Philip R. Stone isimli yazarın 19 çalışma ile ilgili alanda en

çok yayına sahip yazar olarak görülmektedir. Söz konusu alanda 369 yazar bulunmakta olup, bu yazarların 19 tanesi işbirlikli çalışma gerçekleştirmiş ve bir arada en fazla çalışma yapan yazarlar Zhang, J., Zheng, C. ve Zhang, H.’dir.

İlgili alana en fazla katkı sağlayan ülke Birleşik Krallık olarak karşımıza çıkarken, Türkiye’de konu ile ilgili yapılmış 8 çalışmanın olması ve 9. sırada yer alması, Türkiye’nin dünyadaki hüzün turizmi alanındaki gelişmelere uzak olmadığını ortaya koymaktadır. Kapsam itibariyle, birinci olarak, turizmi de içerisine alan sosyal bilimler alanında yer alması beklenirken, hüzün turizmi ile ilgili 200 çalışma %34,1’lik oran ile işletme ve yönetim alanında gerçekleştirilmiştir. Hüzün turizmi ile ilgili çalışmalar çoğunlukla makale türünde gerçekleştirilmiş ve alan yazına en çok katkıyı 13 akademik çalışma ile “Journal Of Heritage Tourism” adlı dergi sağlamıştır. Hüzün turizmine ilişkin gerçekleştirilen anahtar kelime analizine bakıldığında, death (ölüm), thanatourism (ölüm/trajedi turizmi), tourism (turizm), heritage (kültürel miras), experience (deneyim), emotions (duygular) ve authenticity (otantiklik) kavramları hüzün turizmi ile birlikte sıklıkla kullanılan kavramlar olarak görülmektedir.

Scopus veri tabanında indekslenen dergilerden “dark tourism” üzerine dünya genelinde 271 adet akademik çalışma üretilmiş olup, bu bilimsel çalışmaların sadece 8 adedi Türkiye adreslidir. Dünyada ve Türkiye’de yapılan araştırmaların evrilmesi yıllar itibariyle değerlendirildiğinde, dünyadaki hüzün turizm alanında yapılan çalışmalar 2013 yılından itibaren artış göstermeye başlarken, Türkiye’de bundan biraz farklı bir eğilim sergilenerek, hüzün turizmine ilişkin makaleler 2015 yılı itibariyle artış göstermiştir.

Çalışma kapsamında uluslararası boyutta, yalnızca “Scopus” veri tabanı üzerinden “dark tourism” başlıklı araştırmalara ulaşılmış olması çalışmanın sınırlılığıdır. Ulusal alanyazında yer alan çalışmaların uluslararası veritabanlarında yer almaması sebebiyle Vosviewer programına aktarılarak ağ analizine dahil olamaması ise bir diğer sınırlılığıdır. Sonraki çalışmalarda, farklı veri tabanları kullanılarak, farklı kriterlere göre yapılacak aramalardan elde edilen sonuçlar, mevcut çalışmanın geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Yapılan analiz sonuçlarından da görülebileceği üzere, geline nokta dünyada hüzün turizmi konusu artan bir öneme sahiptir. Dünyadaki başlangıcı ve çalışmaların sayısı baz alındığında, konuya ilişkin Türkiye’de hüzün turizmi ile ilgili makalelerin geç dönemde yayımlanmaya başladığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin önemin Türkiye’de de gözlemlenebilmesi için, dünyada popüler kavram olan hüzün turizmi ile ilgili en çok taranan veri tabanlarındaki dergilerde yayın sayılarının artırılması gerekli görülmektedir.

Kaynakça

- Alili, M. (2017). Avrupa'daki ve Türkiye'deki Hüzün Turizmi Destinasyonlarının Karşılaştırması Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 37-50.
- Ardıç Yetiş, Ş. & Çokal, Z. Kış Turizmi Alanında Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 5 (1), 38-52
- Bell, R., & Bell, L. (2002). A bibliography of articles on technology in science education. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 2(4), 426-446.
- Blom, T. (2000). Morbid tourism-a postmodern market niche with an example from Althorp. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 54(1), 29-36.
- Boyle, F., & Sherman, D. (2006). Scopus™: The product and its development. *The Serials Librarian*, 49(3), 147-153.
- Biran, A., & Hyde, K. F. (2013). New perspectives on dark tourism. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 7(3), 191-198.
- Dale, C. & Robinson, N. (2011). *Dark tourism*. P. Robinson, S. Heitmann & P. Dieke (Eds.), In *Research themes for tourism* (p. 205-217). London: CABI
- Diodato, V. P. (2012). *Dictionary of bibliometrics*. London, NY: Routledge.
- Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105(3), 1809-1831.
- Evren, S., & Kozak, N. (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia*, 25(1), 61-80.
- Fonseca, A. P., Seabra, C., & Silva, C. (2016). Dark Tourism: concepts, typologies and sites. *Journal of Tourism Research & Hospitality*, 5(2), 1-6. doi:10.3390/su10061976.
- Garrigos-Simon, F. J., Narangajavana-Kaosiri, Y., & Lengua-Lengua, I. (2018). Tourism and sustainability: A bibliometric and visualization analysis. *Sustainability*, 10(6), 1976. MDPI AG. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/su10061976>
- Güzeller, C. O., & Çeliker, N. (2018). Bibliometric analysis of tourism research for the period 2007-2016. *Advances in Hospitality and Tourism Research*, 6(1), 1-22.
- Hood, W. W. & Wilson, C. S. (2003). Informetric studies using databases: Opportunities and challenges. *Scientometrics*, 58(3), 587-608.
- Hulme, E. W. (1923). *Statistical bibliography in relation to the growth of modern civilization*. London: Grafton.
- Jafari, J. (1979). Tourism and the social sciences: A bibliography: 1970-1978. *Annals of tourism research*, 6(2), 149-194.
- Kement, Ü., Başar, B., & Güçer, E. (2016). Hüzün turizmi kapsamında seyahat eden bireylerin rekreasyonel motivasyonlarının belirlenmesi. M. Saruşık & A. Saldamlı (Ed.), *İçinde 3rd International Congress of Tourism & Management Researches*, 1080-1104, Antalya.
- Koseoglu, M. A., Rahimi, R., Okumus, F., & Liu, J. (2016). Bibliometric studies in tourism. *Annals of Tourism Research*, 61, 180-198.
- Kurnaz, H. A., Çeken, H., & Kılıç, B. (2013). Hüzün turizmi katılımcılarının seyahat motivasyonlarının belirlenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 57-73.
- Laws, E., Buhalis, D. & Craig-Smith, S. (1999). *A structured bibliography of tourism books*. 3(2), 47-63. DOI: 10.1080/10941669908722019.
- Lennon, J. (2017). Dark tourism. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. Special

Issue, 2-41. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.212>

- Lennon, J & Foley, M. (2009). *Dark tourism: The attraction of death and disaster*. London: Cengage Learning EMEA.
- Lewis, C. (2008). Deconstructing grief tourism. *The International Journal of the Humanities*, 6(6), 165-170.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of documentation*, 25(4), 348-349.
- Raisig, L. M. (1962). Statistical bibliography in the health sciences. *Bulletin of the Medical Library Association*, 50(3), 450-461.
- Rojek, C. (1993). *Ways of escape, modern transformations in leisure and travel*. London: The Macmillan.
- Seaton, A. V. (1999). War and thanatourism: Waterloo 1815–1914. *Annals of tourism Research*, 26(1), 130-158.
- Smith, W. W. (2010). The darker side of travel: The theory and practice of dark tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(3), 867–869.
- Tarlow, P. (2005). Dark tourism—the appealing ‘dark’side of tourism and more. M. Novelli (Ed.) In *Niche tourism- Contemporary issues, trends and cases* (p. 47-58), Oxford: Elsevier.
- Temizkan, S. P., Çiçek, D. & Özdemir, C. (2015). Bibliometric profile of articles published on health tourism. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 394-415.
- Van Eck, N.J. & Waltman, L. (2021). *VOSviewer Manual*. Universiteit Leiden, Leiden.
- Vieira, E., & Gomes, J. (2009). A comparison of Scopus and Web of Science for a typical university. *Scientometrics*, 81(2), 587-600.
- Vishwakarma, P., & Mukherjee, S. (2019). Forty-three years journey of tourism recreation research: a bibliometric analysis. *Tourism recreation research*, 44(4), 403-418.
- Wallin, J. A. (2005). Bibliometric methods: Pitfalls and possibilities. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*, 97(5), 261–275.
- Yeksan, Ö., & Akbaba, A. (2019). Sürdürülebilir turizm makalelerinin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 220-231.

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Beyan: Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (lar) ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı % 60, 2. Yazarın katkı oranı ise % 40'dir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Extensive Summary

Bibliometric Analysis of “Dark Tourism” Studies in Turkey and the World

Zehra BULUT*, Nilgün DEMİREL İLİ

While dark tourism has become a popular in Turkey in recent years, dark tourism researches have become increasingly important. Determining the profiles of the studies carried out from the past to the present will shed light on the studies to be carried out for the future of the field and will contribute to the enrichment of the studies. Considering the historical development process of tourism, tourist trips for educational and cultural purposes, which first began with the Grand Tour, have entered the process of change and development in parallel with globalization and technology. Since the second half of the twentieth century, tourism has become one of the most growing industries in the World (Laws vd., 1999). In particular, alternative tourism types have been introduced to replace the stereotyped tourism activities and new tourist product potentials have been revealed. Dark tourism, which is one of the alternative tourism activities, is considered as important type that is quite interesting although it is new in tourism industry. In the literature of dark tourism, to describe the relationship between interest of tourist attractions and fear death, the term “dark tourism” referred to the tourism literature by using for the first time in 1996, Lennon and Foley (Dale & Robinson, 2011; Lennon, 2017) and in recent years has become important in the academe (Smith, 2010). Research related to dark tourism is based on providing various perspectives on destinations conducive to this type of tourism. The rapid development of tourism and its effects on local people motivated tourism studies from the perspectives of various special disciplines and sometimes directed the studies to more specific fields (Laws et al., 1999). In related research of tourism, travel to places that are associated with the growing interest in concepts such as identify, describe, and different terms have been used to conceptualize as creepy and black spots, tourism, thanaturizm, morbid tourism (Beer & Hyde, 2013). Although dark tourism is generally referred to as grief tourism or death tourism, it is basically associated with the concept of “dark tourism”. The concept of “dark tourism” is expressed in the international literature by the concepts of blackspots (Rojek, 1993), morbid (Blom, 2000), grief (Lewis, 2008), thanatourism (Seaton, 1998). The concept of “dark tourism” refers to an alternative form of tourism that includes all the aforementioned concepts within its scope (Alili, 2017).

There are no studies published in the national and international literature on the study of bibliometric analysis on dark tourism. With this study carried out in this direction, profiles of the studies conducted in framework of dark tourism will be presented and an overview of the studies to be done on the subject will be provided in the future. Bibliometric researches are increasingly used in the evaluation of the studies (Wallin 2005). Bibliometric methods or analysis techniques are an important part of research evaluation methodology, especially in scientific and applied fields (Ellegaard & Wallin, 2015). Bibliometric methods are used to reveal quantitative analyses of written publications (Bell & Bell, 2002). Bibliometrics, printed or electronic media, published in books, magazines, papers and mathematical and statistical analysis of the study thesis quantitative research in order to reveal a method that is used (Diodato, 2012), and various parameters (authors, topics, methods, and references) in accordance with an analysis of the frequency of studies, citation

analysis and social network analysis of a type that contains a form of content analysis (Evren & Kozak, 2014).

It is aimed to investigate the articles published in Turkey in 2011-2021 and in the international literature between 1996-2022 according to the bibliometric analysis method. In addition, it was tried to present a summary view of the studies conducted on dark tourism in Turkey and around the world. In this direction, 36 articles that were reached when “dark tourism” was written in the journals published in Sobiad, TrDizin, Researchgate and Google Academic, which are electronic databases for domestic studies, were evaluated within the scope of the studies conducted on the subject. The international aspect of the article consists of 271 studies with the topic of “dark tourism”, which were reached as a result of searching as the title “dark tourism” on November 25, 2021 in the Scopus database. The results of 36 articles conducted in framework of “dark tourism” in Turkey were analyzed under the headings “author and publication year, publication name, journal and keywords” according to the criteria of bibliometric analysis and made into a bibliographic table. In the studies conducted on the topic of “dark tourism” in the international tourism literature, the parameters of “publication year, authors, subject areas, institutions, countries, publication type, keywords and resources” were evaluated. The authors, countries, institutions and the most frequently used keywords that have collaborated the most in studies on the topic of dark tourism have been summarized via tables, and these parameters have also been arranged as visual field maps. In the study, VOSviewer visualization programme was used in bibliometric analysis and the literature was tried to be illustrated in the form of a visual map through this software. VOSviewer is a network mapping program designed to analyze bibliometric networks and developed to visualize them by creating maps based on these network data (Van Eck & Waltman, 2021). Bibliographic database files created from various database sources (Web of Science, Scopus, etc.) and reference manager files (RIS, EndNote, etc.) by uploading to Vosviewer, networks consisting of all kinds of scientific publications, journals, researchers, research organizations, countries, keywords or terms can be created and visualized.

There are limitations in the research. Considering these limitations on an international scale, basically, the data were obtained only by scanning on a certain date through the Scopus database. The data that will be obtained during the scans that will be performed on different dates through different databases may vary. The 271 studies obtained were scanned in the Scopus database only as a “title”, and there were no studies available through other search options related to “dark tourism”. The main limitation arising from the identification of articles made in Turkey is due to the access problems that arise as a result of accessing them through different databases. Within the scope of the study, all the articles that can be obtained from the screening conducted on “dark tourism” are included.

When the results of the bibliometric analysis of the information of the 36 articles on dark tourism in Turkey, created according to the determined parameters were examined, articles related to dark tourism began to appear more frequently in tourism research since 2015. Research on dark tourism has increased especially in 2017 and a total of eight articles have been published. The research was mostly carried out with one author (16 articles), and it was observed that there were at most four articles with four authors on the subject.

The findings obtained from 271 studies that were screened as “dark tourism” in the Scopus database are given below. The first international literature study was conducted in 1996. The largest increase in the number of studies conducted on the subject occurred after 2013. The year 2018, a total of 51 most tourism-related

work where the work was done with dark as the year ranked first, second run with the 37 year 2021, 2017; 36 run with the third, fourth and fifth ranked 2020; 23, 2016; 21 working with run. When the studies on dark tourism are evaluated according to the number of publications, Philip R., who works at the University of Central Lancashire in the UK, Stone ranks first with 19 runs. 200 studies related to dark tourism were carried out in the field of business and management with a rate of 34.1% and are in the first place. Then, with 176 studies taking the second place, 30% of the studies were conducted in the field of social sciences due to the fact that tourism is a discipline within the field of social sciences. The University of Central Lancashire, a public university located in the UK, is considered the university with the largest number of academic publications on the topic of "dark tourism" in tourism, with a total of 27 publications. The country with the most publications on the topic of dark tourism is considered to be the United Kingdom (90), which ranks first. It is observed that the maximum number of articles (153) has been published on the subject. Subsequently, it was determined that 76 book chapters, 13 reviews, 9 papers and 8 books have been published on the subject. it is seen that the journal "Journal of Heritage Tourism" is in the first place with 13 academic publications.

When the journal called "Journal of Heritage Tourism" was examined, it was determined that a special issue was published in 2021 related to dark tourism and 6 academic studies were published within the scope of this special issue. In the ranking of the keywords used in dark tourism studies, where the number of uses in publications is given, the most commonly used keyword in the studies carried out in relation to the subject has been determined as "dark tourism". This is followed by the words "death", "thanatourism", "tourism", "heritage" and "experience". In addition, the use of the words "China" and "Cambodia" indicates that the work of dark tourism is intensively carried out in these places. The limitation of the study is that only the research titled "dark tourism" has been reached in the international dimension within the scope of the study through the "Scopus" database. In subsequent studies, the results obtained from searches according to different criteria using different databases will contribute to the development of the current study. The issue of dark tourism in the world has an increasing importance. Based on the beginning of the world and the number of studies, it was determined that articles on dark tourism in Turkey related to the subject began to be published in the late period. With the importance of the topic to be observed in Turkey, it is necessary to increase the number of publications in the journals in the most scanned databases related to dark tourism, which is a popular concept in the world.